

Editor:	Tisa Wenger
Year:	2009
Title:	<i>We have a Religion. The 1920 Pueblo Indian Dance Controversy and American Religious Freedom</i>
Publisher:	The University of North Carolina Press
Number of Pages:	333 pages
Price:	53,99 €
ISBN:	978 0 8078 3262 2

Review:

Wengers bok består av 6 kapitler, et kart fra 1937 med populasjonsoversikt over de pueblo indianske folkene i Uta og New Mexico, 15 fotografier av sentrale historiske personer, steder, indianske danseseremonier, et informativt forord, samt avslutningsvis noter, bibliografi og index, totalt 333 sider.

Boken behandler personer og hendelser før, under og etter 1920-tallets konflikt over puebloindianernes danseseremonier. Konflikten, sier Wenger, viser hvordan begrepene religion og religionsfrihet defineres og forstås i amerikansk kultur, og dette på en slik måte at vi samtidig kan se hvilke implikasjoner disse begrepene har i føderal indianerpolitikk og for amerikanske urfolks liv. Religionsfrihet er grunnlovsfestet i USA og tolkningen av grunnloven befestet gjennom rettsystemet. Begrepene religion og religionsfrihet er dermed direkte formende for menneskers liv og samfunnets organisering. Bokens intensjon er ikke å beskrive en konflikt, men å bruke konflikten for å belyse hvilke dilemmaer Amerikas urfolk møter når de krever religionsfrihet i USA.

Kapitlene

Kapitlene i boken er tematiske og følger i hovedsak en kronologi fra tidlig 1800-tall og fram til vår tid. Første kapittel presenterer de tre kulturelle-geografiske sfærene i de puebloindianske områdene (Uta og New Mexico). Forholdet mellom de tre sfærene er slik at de indianske og katolske områdene ved bokens begynnelse nylig har gått fra å være en spansk koloni til å bli en del av det protestantiske Amerika, dvs USA. Begrepet religion betyr her katolisisme eller protestantisme, og religionsfrihet det samme som å kunne velge mellom å tilhøre en katolsk eller protestantisk tradisjon. Kapittel to tar for seg overgangen fra militær og åndelig kamp mellom to kolonimakter, Spania og USA, til en tid der konflikene mer og mer speiler interne spenninger i det protestantiske Amerika. Eldre katolske, protestantiske og vitenskapelige aktører får selskap av nye pro-indianske stemmer. Disse stemmene består av kulturelle modernister, kunstnere, kulturradikalere, etnologer og antropologer. Kapittel tre går mer direkte inn i konflikter knyttet til indianske landområder, og det er i denne historiske perioden som religionsbegrepet viser seg å kunne brukes, i

religionsfrihetens navn, som ramme for de indianske danseseremoniene. Kapittel fire ser nærmere på kampen om autoritet og bestemmelsesrett i de saker som gjelder puebloindianernes liv og levekår. Kapittel fem og seks tar for seg tiden etter at de indianske danseseremoniene har blitt akseptert som religion, særlig de sosiale forandringer religionsbegrepet fører med seg for puebloindianerne. Til slutt kommer en analyse av hvordan religionsfrihet i dag fungerer som politisk strategi i rettslige tvister om bruks- og forvaltningsrett til landområder som tradisjonelt har vært grunnlaget for pueblo-indianernes liv.

Motivene og forklaringene skifter, men det gjør ikke grunnkonflikten

Fortellerteknisk er boken godt gjennomarbeidet og stramt lagt opp. Første kapittel starter med en impresjonistisk beskrivelse av den årlige puebloindianske Shalako-festivalen. Beskrivelsen følges opp med en forklaring. Det forklares at puebloindianerne selv oppfatter det som nødvendig at Shalako-festivalen og andre dansefestivaler gjennomføres både for at stammens skal ha fremgang, og for at verden i sin helhet skal ha fremgang. Det er danseseremoniene som er veien til og garantisten for livets muligheter og fortsettelse. Boken avsluttes med å beskrive rettssaker der indianske folk kjemper for retten til å fortsette med sine riter på de geografiske stedene der ritene alltid har vært gjennomført. I korthet innebærer det en kamp om indianske geografiske rettigheter. Det er et relativt langt tidsspenn mellom kapittel en og seks, personene og markørordene er byttet ut, men problematikken er overraskende lik: Hvordan kan et folk få rett til å forvalte sin egen sosiale og geografiske sammenheng når de er underlagt et majoritetssamfunn med et rettsvesen som opererer med kolliderende begreper og sosiale prinsipper.

Rollebesetningen i det dramaet Wenger presenterer utgjøres av kolonialister, misjonærer, forskere og kunstnere. Men de indianske stemmene finnes også. Både gjennom enkeltledere, sammenslutningen av puebloindianske ledere, og enkeltpersoner uten lederansvar. De indianske aktørene framstår som personer med stor evne til å formulere sitt ståsted og sterk vilje til å formidle og synliggjøre sin stemme overfor og inn i det demokratiske maktapparatet i USA. Noen av enkeltpersonene blant puebloindianerne er uttalt kristne, veludannede og tar aktivt og offentlig avstand fra de indianske danseseremoniene. Disse blir viktige personer for de ikke-indianske gruppene som arbeider for å begrense eller forby seremoniene. Samtidig går det et skille mellom indianske og ikke-indianske kritikere. De indianske hevder at danseseremoniene ikke er usedelige, men derimot problematiske fordi de holder indianske sammenhenger tilbake, gjør dem til pittoreske turistattraksjoner man egentlig ikke respekterer, og de begrenser muligheten til å bli tatt seriøst eller regnes som en fullverdig person.

Det er mange aktører med ulike agendaer i boken, og deres begrepsbruk og retorikk framstår som dynamiske virkemidler som skifter med tiden, samtidig som det politiske prosjektet er mer stabilt. Visse grupper vil forsvare de puebloindianske gruppene, andre vil aktivt begrense og forandre dem. Begge gruppene mener det er dem og ikke de indianske gruppene selv som bør forvalte retningslinjene for indiansk liv i Amerika. De åpenbare koloniale misjons- og sivilisasjonsprosjektene avsluttes på 1900-tallet, men selv om misjon og darwinistisk tenkning taper terreng, betyr ikke det at de indianske gruppene i egentlig forstand har vunnet.

En videre sammenheng

Utover 1800-tallet blir de indianske danseseremoniene oppfattet som indiansk tradisjon og ikke som uttrykk for indiansk religion. Religionsbegrepet er reservert henholdsvis katolske og protestantiske tradisjoner. Som puebloindianer kunne man da tilhøre en kristen menighet og samtidig delta i danseseremonier. På 1900-tallet blir dette vanskeliggjort da rykter om usedelighet, overgrep og drap i tilknytning til seremoniene får politiske konsekvenser. En flerårig tolkningskamp innledes der antropologer, misjonærer, politikere og ulike indianske stemmer kjemper et verbalt slag om danseseremonienes innhold (hva er sant og hva er løgn) og tolkning (er det som skjer akseptabelt eller uakseptabelt, godt eller ondt).

De stemmene som er fra ikke-indiansk amerikansk hold er påfallende internasjonale med referanser til, og sammenligninger med, andre lands politikk i ulike kolonier. Dette gir et diskursivt løft der samtalen i USA gjøres til en del av den videre samtalen om utvikling og sivilisering. Dette er kjent stoff, men samtidig en sterkt leseopplevelse fordi selve sammenvevingen av stemmer kommer så tydelig fram: "Apologists claimed that the 'superior' races even had a moral obligation to conquer [...] because European or American rule introduced colonized peoples to civilization" (s.35). "Missionary advocates discredited this contemporary 'heathenism' as identical, even historically continuous, with the idolatry condemned in the Bible" (s.40). Når de puebloindianske folkene forsvares, skjer også dette med et bestemt knippe av moralske, historiske, religiøse og vitenskapelige argumenter: "The civilization of the Pueblos was as old as China's but 'more spiritually conscious than the Chinese' [...] 'There is nothing to the Libyan Desert, or Turkestan, or the Caucasus more picturesque and wild, more throbbing with vitality than these unknown Pueblo communes'"(s.121)

På den ene siden kan vi gjennom boken se hvordan religiøse, politiske og vitenskapelige argumenter brukes i begge leirer, både blant de som vil administrere og de som vil gi frihet til de indianske sammenhengene. De amerikanske kunstnerne, om aldri så romantiske, er den eneste gruppen som ikke har kunnet brukes mot de puebloindianske danseseremoniene. Kort sagt betyr det at slaget om hvordan man skulle forstå og regulere indiansk liv har vært et slag om hvilke kristne, vitenskapelige og politiske stemmer som har skullet være rådende.

Fra folk til individ - religionsbegrepet

Gjennom boken som helhet får Wenger tydeliggjort hvordan USAs religionsbegrep, slik det er nedfelt i grunnloven og tolket av rettsvesenet, er et protestantisk, moderne begrep preget av opplysningstid og individualisme. Som operativ religionsdefinisjon fører religionsbegrepet individuell privat tro, til at det blir umulig å kunne se på religion som noe videre. Man anser ikke de indianske danseseremoniene som riter som også henger sammen med en helhet av relasjoner, felles arbeidsoppgaver, og bestemte geografiske lokaliteter og derfor ikke kan skilles ut som individuelle og private. De moderne motsetningene mellom begreper som profant-hellig, individ-kollektiv, myte-kunnskap, fortelling-geografi stemmer ikke med puebloindianernes virkelighetsoppfatning og liv. I det øyeblikket de indianske danseseremoniene defineres som

religion, slår også sammenhengen til et helt knippe av begreper inn. USAs religionsbegrep krever en bestemt virkelighet. Kravet er individets frihet til å delta eller å la være, og religionsfrihet betyr at man ikke kan tvinges til å stille opp på kollektivet, samt at hellige handlinger forventes få plass i indre rom og være uavhengige av en bestemt geografi. Både indiansk virkelighetsoppfatning og mulighet til å fortsette å leve slik man har levd før blir vanskeliggjort.

Hovedkampen om de puebloindianske danseseremoniene utspilte seg på 1920-tallet. Det er store organisasjoner og mange personer involvert, men de som setter indianernes situasjon på dagsordenen er en relativt liten gruppe sentrale personer. Arenaene for slaget er dels politisk-juridiske, men også de organisasjoner som bedriver misjon-politikk-forvaltning i indianske områder, samt massemedia. Wengers overordnede mål med boken er å vise religionsbegrepets etnosentriske karakter og sosiale og politiske konsekvenser. I tillegg gjør nøyaktigheten i presentasjonen av konflikten, personene, uttalelsene, vedtakene osv, at boken også kan leses som en informativ historisk presentasjon. Boken har kontinuerlig referanser til religionsvitenskapelige teoretiske diskusjoner. Men det er ikke teoretiske argumenter, det er materialet, selve konflikten, som undergraver den antatte nøytraliteten i hvordan religion og religionsfrihet er forstått i USAs grunnlov og rettsvesen. I samsvar med sin egen intensjon fullfører forfatteren sitt oppdrag på en svært solid måte.

© Svalastog, Anna Lydia (Oslo, 2011), Marburg Journal of Religion, ISSN 1612-2941